

Arkadiusz Tabaka

Wystawa "Skarby średniowieczne Wielkopolski" w muzeach w Gdańsku, Bytomiu, Gorzowie Wielkopolskim i Wągrowcu

Studia Lednickie 12, 189-194

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wystawa „Skarby średniowieczne Wielkopolski” w muzeach w Gdańsku, Bytomiu, Gorzowie Wielkopolskim i Wągrowcu

W roku 2010 w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy prezentowano cieszącą się dużym zainteresowaniem wystawę „Skarby średniowieczne Wielkopolski”. Można było na niej podziwiać ponad 2000 sztuk monet i biżuterii z około 20 polskich muzeów i instytucji naukowych, w których zdeponowano skarby wielkopolskie [por. A. TABAKA, SL t. X, s. 299–300]. W związku z przyciągającą uwagę tematyką wystawy postanowiono zaprezentować ją w formie planszowej. Przedstawia ona depozyty powierzone ziemi od X do XV wieku, obejmując terytorium Wielkopolski z Kujawami oraz Ziemią Lubuską, czyli tereny historycznej Wielkopolski. Pochodzi stąd nieporównywalnie więcej skarbów niż z o wiele bardziej rozwiniętej Europy Zachodniej, Bizancjum czy terytoriów arabskich. Zawartość skarbów zmienia się wraz z upływem czasu, jednak niemal zawsze znajdują się w nich monety uzupełnione innymi postaciami srebra. W najwcześniejszych zespołach odkrytych na terenie Wielkopolski (X w.) mamy do czynienia z importowanymi monetami arabskimi przede wszystkim w postaci połówek i ćwiartek dopełnianych biżuterią srebrną kompletną oraz w postaci złomu. W depozytach z przełomu X i XI wieku ulega zmianie relacja między dirhemami w postaci ułamków na korzyść całych monet zachodnioeuropejskich. W skarbach z pełnego średniowiecza (XIII–XV w.) nie spotyka się już dirhemów i monet bizantyńskich ani filigranowej i masywnej biżuterii, lecz monety rodzime (głównie ksiąząt dzielnicowych) i pochodzące z mennic naszych sąsiadów (głównie czeskich, krzyżackich i brandenburskich), a wyjątkiem są monety czy ozdoby docierające z dalszych stron świata. Znaleziskiem niezwykle cennym jest depozyt odkryty w palatium na Ostrowie Lednickim, dostarczający unikatowego, a zarazem bogatego zespołu monet, tzw. kwartników śląskich. Równie interesujący jest skarb z Poznania zawierający, obok tysięcy groszy praskich (główniej waluty czternasto- i piętnastowiecznej Europy Środkowej), jeden egzemplarz grosza krakowskiego Kazimierza III Wielkiego. Dominującym składnikiem zespołów monetarnych

z 2. połowy XIV i XV wieku są półgrosze i denary jagiellońskie, dzięki którym skarby późnośredniowieczne zbliżają się niekiedy swą wielkością do największych zespołów z X i XI wieku. Należy pamiętać, że równie ciekawym elementem większości skarbów są naczynia stanowiące zabezpieczenia cennych depozytów.

Skarbami odmiennego rodzaju są obecnie często odkrywane znaleziska grobowe. Niekiedy dostarczają one szczególnie pięknych przykładów monet i biżuterii. Zalicza się do nich m.in. bogato ornamentowana kaptorga z Bodzi, naszyjnik z kaptorg z Dziekanowic czy bransoleta z Giecza, a także grosz turoński Filipa IV Pięknego, pozyskany podczas badań w Łeknie.

Wystawie planszowej przygotowanej przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy towarzyszą zabytki pochodzące ze zbiorów Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy (części skarbów z Ostrowa Lednickiego i Imielna) oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza — fragment skarbu z Łekna. Zaprezentowano również kopie wczesnośredniowiecznej biżuterii.

W ciągu kilku ostatnich lat wspomnianą wystawę planszową zaprezentowano w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej w Kaliszu, Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie oraz w budynku edukacyjno-wystawienniczym przy grodzisku w Sopocie [por. A. TABAKA, SL t. XI, s. 251–252].

Duża popularność dotychczasowych ekspozycji oraz ich walory edukacyjne sprawiły, że kolejne placówki muzealne zdecydowały się na jej prezentację w swych murach. Były to: Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (maj–październik 2012), Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (9 listopada 2012–17 lutego 2013), Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim (22 lutego–21 kwietnia 2013) oraz Muzeum Regionalne w Wągrowcu (3 lipca–15 października 2013).

Otwarciom wystaw w Muzeum Lubuskim oraz w Wągrowcu towarzyszyła prelekcja kuratora wystawy Arkadiusza Tabaki pt.: „Znaleziska skarbów i monet z Ostrowa Lednickiego i okolicy” (prezentacja komputerowa dotycząca publikacji dofinansowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

SKARBY ŚREDNIOWIECZNE WIELKOPOLSKI

GDAŃSK - MUZEUM ARCHEOLOGICZNE

maj - październik 2012

Ryc. 1. Aranżacja wystawy „Skarby średniowieczne Wielkopolski” w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku; fot. i skład W. Kujawa

Ryc. 2. Montaż i wernisaż wystawy „Skarby średniowieczne Wielkopolski” w Muzeum Górnosląskim w Bytomiu; fot. i skład W. Kujawa

SKARBY ŚREDNIOWIECZNE WIELKOPOLSKI

GORZÓW WIELKOPOLSKI - LUTY 2013

Ryc. 3. Wernisaż wystawy „Skarby średniowieczne Wielkopolski” w Muzeum Lubuskim im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim; fot. D. Banaszak, skład W. Kujawa

Ryc. 4. Aranżacja i wernisaż wystawy „Skarby średniowieczne Wielkopolski” w Muzeum Regionalnym w Wągrowcu; fot. i skład W. Kujawa